№ 24 (140). Вільня, 25 Лістапада 1938 г. Год X.

Z ČASOŬ SUPOLNAJE NIADOLI PALAKOŬ I BIEŁARUSAŬ

(U 20-tyja ŭhodki niezaležnaści Polščy)

Polšč, padobna jak i Biełaruś, da ŭpadku daviała šlachta. Biełaruskaja šlachta i mahnaty, honiačysia za pryvilejami, jakija mieła polskaja šlachta, zdradziła svoj narod, na čale katoraha stajała, spolonizavałasia i Biełaruś dałučyła da Polščy. Polskaja-ž šlachta ŭpojenaja vialikimi pravami na hetulki razhulałasia, zhodna z modnym u XVIII st. kličam — „Za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa", što pašla nie zmahła naležna baranić samastojnaści Polskaha Haspadarstva. Mała taho, častka polskaje šlachty, sarhanizavaŭšysia ŭ Tarhavickaj Kanfederacyi, dapamahła Rasiei dzialić Polšč. U abaronie svaje baćkaŭščyny najenerhičniej vystupiła ŭpaśledžanaje tady ŭ Polščy sialanstva pad kiraŭnictvam słaŭnaha hien. Tadeuša Kaściuški, jaki rodam byŭ z našaje Navahradčyny. Sialanie, čujučy zaklik Kaściuški da baraćby z čužym nastupam i abiacańnie bolšych pravoŭ, masava išli ŭ boj. Było adnak užo za pozna i ŭ 1795 h. Polšč akančalna była padzielena miž Rasiejaj, Niamieččynaj i Aŭstryjaj. Pry tym ziemli biełaruskija apynulisia poŭnaściu pad uładaj rasiejskich caroŭ.

Niezadoŭha šlachta zrazumieła svaju abmyłku. Rabilisia natuhi viarnuć stračanuju niezaležnaść. Arhanizavalisia lehijony; vialikija nadziei byli pakładanyja na Francyju i mahutnaha Napaleona I, ale jahony projhryš u vajnie z Rasiejaj ukopyvaŭ hłybiej u rasiejskuju niavolu Palakoŭ i Biełarusaŭ. Bačačy heta, lepšyja syny polskaha i biełaruskaha narodaŭ dumali sami ab adradžeńni svaich krainaŭ, i ŭžo ŭ 1820 h. u statucie studenckaje arhanizacyi Vilenskaha Universytetu „Filaretaŭ" źjaŭlajucca punkty, hałoŭnaj dumkaj jakich była ideja adradžeńnia.

Pad upłyvam lipniovaje francuskaje revalucyi 1830 h., polskaja moładź, nia mohučy ciarpieć rasiejskaje niavoli, 29.XI.1830 h. vyklikała bunt — paŭstańnie, katoraje adnak Rasieja zdušyła.

Car Aleksandar II, chočučy zdabyć sabie prychilnaść sialanstva i jdučy za postupam Zachadu, zahadaŭ skasavać panščynu. Adnačasna-ž adradžency pryhataŭlali novy bunt — paŭstańnie, jakoje vybuchła 22.I.1863. U hetym hodzie, pobač palakoŭ, za volu i lepšuju dolu aružna zmahajucca ŭžo i biełarusy pad kiraŭnictvam słaŭnaha dyktatara Kastusia Kalinoŭskaha, a tak-ža litoŭcy na čale z niazvyčajna advažnym ks. Mackievičam. Ale i 1863 h. nia prynosić vyzvaleńnia. Naadvarot, pašla zdušeńnia paŭstańnia nastupaje hvałtoŭnaja reakcyja, u Vilni i na ŭsich ziemlach šaleje despotyčny Muraŭjoŭ, pazbaŭlajučy Biełarusaŭ, Litoŭcaŭ i Palakoŭ usich nacyjanalnych pravoŭ. Suproć takoha teroru vystupajuć navat rasiejcy, asabliva revalucyjny element, katory supolna z paniavolenymi narodami imknuŭsia da źmieny ładu. U hetym revalucyjnym ruchu zajmali nie apošniaje miesca i biełarusy. U 1881 h. ad bomby biełaruskaha revalucyjanera Ihnata Hryniavickaha zhinuŭ car Aleksandar II. Masava ssyłanyja ŭ Sibir palaki i biełarusy z rasiejskimi narodavolcami tvaryli pieradavyja revalucyjnyja kadry. Vyklikanaja imi ŭ 1905 h. ŭ Rasiei revalucyja daje siakija-takija pravy paniavolenym narodam dziela kulturnaje i nacyjanalnaje pracy.

Palaki, bačačy ŭ Biełarusach svaich sajuźnikaŭ u baraćbie z carska-rasiejskim paniavoleńniem, da biełaruskaha adradženskaha ruchu adnosilisia davoli prychilna. Adbyvalisia supolnyja narady polskich, biełaruskich i litoŭskich demakrataŭ. Palaki byvali na biełaruskich viečarynach i navat padtrymlivali biełaruskija časapisy. Kali-ž pryjšła Vialikaja Suśvietnaja Vajna, pašla revalucyja, a ŭrešcie histaryčny 1918 h., u jakim bolšaść paniavolenych Rasiejaj narodaŭ abviaščała svaje krai niezaležnymi, usie chapilisia za budaŭnictva svaich haspadarstvaŭ. Rada Biełaruskaje Narodnaje Respubliki, vydajučy ŭstanoŭčyja hramaty, Aktam z 25.III.1918 h., škidajučy jarmo rasiejskaje niavoli, abviaščała roŭnaść i svabodu ŭsim narodam Biełarusi. U liku nasielnictva Biełarusi była i polskaja nacyjanalnaja mienšaść, jakuju ŭ Miensku reprezentavaŭ, miž inšym, niadaŭniašni b. polski premjer i maršałak Senatu Al. Prystar.

11 listapada 1918 h. u Varšavie ŭračysta była abvieščana Niezaležnaść Polščy. Chutka sarhanizavanaja polskaja armija pad kiraŭnictvam Maršałka J. Piłsudzkaha jšła na ŭschod, niasučy klič: *„Za naszą i waszą wolność!"*. Biełarusy, nia budučy tady dobra pryhatavanymi da dziaržaŭnaha žyćcia, razhanianyja balšavikami, vitali klič volnaści, jšli ŭ vajskovyja biełaruskija addziełу tvoranyja pry padtrymańni Marš. J. Piłsudskaha, mryjučy ab *słaŭnaj supolnaj pryšłaści*...

Bieh historyi nia byŭ adnak spryjajučym dla Biełarusaŭ. Balšavicka-polskaja vajna, mir u Ryzie i ŭrešcie tolki... Biełaruskaja Savieckaja Sacyjalistyčnaja Respubli-

ka na nievialikim abšary, zdadzienaja na łasku i niałasku Maskvy...

* * *

Ciapier u Polščy najbolš papularnym kličam jość klič „Polska Mocarstwem!" Tak, Polšč jość vialikim haspadarstvam i maje vialikija imknieńni — aspiracyi. Dla idei „mocarstvovej" pracuje miž inšym i vydatny polski publicyst u Vilni Cat-Mackievič, jaki, vydajučy niadaŭna svaju knižku, nazvaŭ jaje „Knižkaj maich razčaravańniaŭ". Čamu: „Knižka razčaravańniaŭ?" Cat vyjaśniaje hetak: „Nia ŭmieŭ da ciapier stvaryć ja ŭ Polščy silnaha mocarstvovaha ruchu, katory polskaj moładzi daŭ-by inšyja ideały, čymsia nacyjanalistyčnyja, tak niazhodnyja z intaresami haspadarstva, katoraje maje 40 pracentaŭ nacyjanalnych mienšaściaŭ"... — Voś-ža tamu razčaravany Cat-Mackievič, što jon dobra znaje, što nacyjanalizm nie viadzie Polšč da mocarstvovaści, nacyjanalizm nia spryjaje sužyćciu narodaŭ i nia budzie spryjać sužyćciu narodu polskaha z nacyjanalnymi mienšaściami, siarod jakich najbolš jość Ukraincaŭ i Biełarusaŭ.

Ab žyćci Biełarusaŭ u Polskim Haspadarstvie nia budziem pisać, bo kožny z našych čytačoŭ znaje, jak jano vyhladaje, dy abminiem heta, kab jakoj niatočnaściu nie narazić siabie na kanfiskatu.

U 20-tyja ŭhodki Niezaležnaści Polščy pazvolim sabie tolki prypomnić, što Polskaja Kanstytucyja, polskija zakony dajuć Biełarusam roŭnaupraŭnieńnie, prava pracy nad raźvićciom svaje kultury, haspadarki, školnictva i h. d. Žadajem-ža, kab **miortvyja** litary zakonaŭ što-raz bolš **ažyŭlalisia** na ahulnuju karyść.

j. n.

Hałoŭny kamandzir polskaje armii Maršałak E. Rydz-Śmihły, u časie pryjmańnia defilady 11.XI.1938.

* * *

Васеньні лес, як нейкая загадка
мяцеліць золатам лісьця,
трывожыць тайнановагапачатка,
замкнуўся круг адзін жыцьця.

Шуміць сасьняк пявуча і тужліва,
на мху узоры журавін;
часамі гляне сонца сіратліва
на маладняцкі сум асін.

На мокрым пні
сядзіць савой маркота,
а цень брыдзе, як воўк стары.
Васеньні лес —
нямая адзінота —
Як волат сьпячы да пары.

„Заломы". 1938. *М. МАШАРА.*

* * *

Адгулялі серп з касою,
ўсе палеткі адцьвілі,
ўсё панесьлі за сабою
ў сінім небе жураўлі.
Смуткам глянула у вочы
чорна-шэрая ральля,
паказала твар сірочы
спрацаваная зямля.
На палёх і сенажацях
павук кросны аснаваў,
восень кужаль будзе ткаці,
вецер шоўку назьбіраў.
Лес заціх і гай зьнямелы,—
восень чырваньню цьвіце,
і туману кужаль белы
над зямлёю змрок кладзе.
Больш дажджамі плачуць хмары,
сонца тоне ў туманох,
лісьце з дзераваў сарваны
вецер носіць па палёх.

П. ГРАНІТ.

Dr. Jadviha i Stanisłaŭ Hrynkievičy 16)

Pieršaja pomač pry raptoŭnaj chvarobie.

Zamaročanaść (niaprytomnaść)

Zamaročanaść možam padzialić, zaležna ad sposabu, jakim jano prajaŭlajecca, na:

1) *Lohkaje abamleńnie*—heta chutčej sonnaść; chvoraha tady možna chutka ačucić i na pytańnie daje jon razumny adkaz.

2) *Sopor* — chvory z vialikaj natuhaj robicca prytomny i tolki na karotki mament.

3) *Stupor* — chvory moža z trudom adčynić vočy i pałykać.

4) *Koma* — chvory zusim niaprytomny. Nie reahuje na padražnieńni, niama refleksaŭ. Usie muskuły biazuładnyja.

Zamaročanaść moža być z roznych pryčynaŭ:

a) Kali čałaviek razabje hałavu ci cieła, abo ŭpadzie. Treba tut raspytyvać i ahlanuć chvoraha, ci niama dzie na ciele śladoŭ.

b) Zapalnyja spravy (pracesy) ci niejkaja naraśl u mozahu, ci na jahonych bałonkach.

c) Pry raptoŭnym razvoju zaraznych chvarobaŭ ŭ s uviazi z tym vysokaj temperaturaj cieła

d) Apopleksyja.

e) Pry atručańni vuhalnaj kiślaj, tlonistym vuhlem, śvietlanym hazam.

f) Pry atručańni alkaholem, morfinaj, opijem, chloral-hydratam i h. d.

g) Pry chvarobie abmieny materyi (diabet). Takaja koma paznajecca pa zapachu acetonu ŭ vydychajemym praz chvoraha pavietry. Aceton i cukier budzie i ŭ mačy u chvoraha.

h) Pry epilepsyi — chvorym trasuć sudarhi, zrenki voka nie reahujuć na śviatło, chvory hryzie jazyk, z rotu jdzie piena.

i) Pry histeryi — padobnaja chvaroba da epilepsyi, tolki zrenki reahujuć.

j Pry mačnicy (uraemia) — Z rotu jdzie zapach amonjaku (našatyr), u močy białok.

k) Pry eklampsyi — roźnicca ad uremji tym, što źjaŭlajecca ŭ ciažku abo paśla radoŭ.

l) Časam pry chvarobach žałudačna — kišačnych u dziaciej.

Lačeńnie. Treba lekavać pryčyny zamaročanaści. Paśla ŭdaru, pry zapalenych spravach, naraślach mozahu, apopleksyi i zaraznych chvarobach treba chvoramu kłaść miašok z lodam ci ledzianyja abkłady (kampresy) na hałavu.

Pry apopleksyi — stavić pjaŭki za vušy, abo adpuścić kroŭ.

Да справы кар‘ерызму і рэнэгацтва ў бел. моладзі

У адраджэнскім руху кожнага народу, між людзьмі ахвярнымі і ідэовымі заўсёды ёсьць і кар'ерысты, а за тым і рэнэгаты. Кожны народ, бязумоўна, вядзе з гэтай злой для яго праявай барацьбу і стараецца тыя адзінкі, каторыя пайшлі нясьведама па няправільным шляху, вярнуць на правільную дарогу. Часам гэта ўдаецца, але вельмі шмат адзінак гіне марна для свайго народу.

Гаворачы аб беларускім народзе трэба ў першую чаргу затрымацца на моладзі, каторая ў сучасны мамэнт адыгрывае бадай што дэцыдуючую ролю ў нашым адраджэнскім руху. Беларускую моладзь можна падзяліць на дзьве часткі, а іменна: тую, што астаецца на вёсцы і тую, што па большай ці меншай падгатоўцы ідзе вучыцца ў места, у сярэднія і вышэйшыя школы.

На абедзьве гэтыя часткі плыве чужая агітацыя і ўплывы, ад якіх гінуць мала загартаваныя і мала сьведамыя душы. Ня буду тут пісаць аб першай частцы, каторай шмат месца прысьвячае бел. прэса, а займуся другой часткай моладзі, іменна той, каторая маючы большую ці меншую адукацыю — веду, павінна стаяць на чале нашага адраджэньня. Нажаль, аднак, трэба праўду казаць, вельмі часта здараецца, што пэўныя адзінкі, сьведамыя нават беларусы адносяцца інэртна да ўсіх праяваў беларускага жыцьця. Здавалася-б, на першы пагляд, што аб такіх адзінках ня варта гутарыць, памятаючы, што на кожным полі знаходзяцца пустыя каласы. Аднак дзеля таго, што гэтыя пустыя каласы забіраюць шмат месца на полі і жыцьцядайных сокаў, патрэбных для здаровых расьлін, кожны добры гаспадар вядзе барацьбу з гэтай некарыснай для яго праявай.

Якая-ж на гэта рада? На мой пагляд рада зусім простая. Трэба перад усім падвоіць грамадзкую чуйнасьць і старацца пазнаваць кар‘ерыстаў і апартуністаў і бяз ніякага жалю выэлімінавываць, выдзяляць іх з беларускага жыцьця пастолькі, пасколькі яны знаходзячыся ў сутычнасьці з ім, запаўняюць сабой мясцы і карыстаюцца маральнай і матэрыяльнай помаччу грамадзянства. Мо хто скажа, што гэта надта срога. Аднак ня можна апякавацца і выховываць адзінак, каторыя цынічна і сьведама адракаюцца свайго народу і не стараюцца працаваць для ягонага дабра, ды сваей цялячай натурай прыносяць нам сорам і ганьбу.

Ня можа быць выразумеласьці і прабачэньня для сьведамых рэнэгатаў і кар'ерыстаў у беларускай моладзі!...

Ст. Габы. Н. Г.

Закон у справе Праваслаўнае Царквы ў Польшчы

19.XI.1938 г. увайшоў у жыцьцё дэкрэт Прэзыдэнта Рэчыпаспалітай аб адносінах Гаспадарства да Праваслаўнае Царквы. Прав. Царква на аснове гэнага закону ёсьць незалежнай ад якіх-небудзь заграгічных уладаў духоўных або сьвецкіх. Урадавай мовай у царкоўных урадах павіна быць польская мова. У часе набажэнстваў духавенства мусіць маліцца за Польшч і яе Прэзыдэнта.

Хутка-ж маюць быць назначаны два новыя праваслаўныя епіскапы: а. Семашка і а. Шрэтар, якія зьяўляюцца палякамі і дагэтуль былі вайсковымі праваслаўнымі капэлянамі. Адзін з новых епіскапаў мае быць вікарным епіскапам Віленскае епархіі.

Я БАЧЫЎ

Я бачыў, заходзіла сонца,
З загоркі глядзела яно
І міла прыгожа бязконца
Сьвяціла й сьвяціла ў вакно,
І падалі ў душу праменьні,
У сэрца мне сілы лілі,
А ў сэрцы ўставалі імкненьні
й да сонца плылі і плылі...
Рваліся думы бязконца,
й ляцелі ў далёкі прастор!
За мілымі косамі сонца
Да ўспыхнуўшых зьяючых зор!

Андрэй СУЧОК.

Kali niaprytomnaść vyklikali narkotyki — treba ŭdarać chvoraha pa hrudzioch mokrymi ručnikami, davać niuchać našatyr i chaj dochtar zrobić uprysk adpaviedniaha leku.

Pry diabetnaj komie—robiacca levatyvy z 2 prac. rastvoru sody.

Pry uremji — treba akrucić chvoraha haračymi, mokrymi pościełkami.

U dziaciej — treba pračyścić žyvot.

Gryža—Kiła

Chvory maje bol u žyvacie i vidać pukatnaść na trybuchu.

Lačeńnie. Nazaŭsiody vylačyć tolki aperacyja. Časova palohku chvory znojdzie, kali adviaści nazad kiški, jakija vypali z gryžaju. Da aperacyi možna nasić šyroki pałaciany pojas.

Zadušeńnie

Pryčyny byvajuć usie tyja, jakija zaminajuć pavietru łučyć u lohkija.

a) zadušeńnie pry pomačy ruk, abo niečaha miakkaha, čym začyniajuć rot i nos.

b) kali vanity łučajuć u dychnicu.

b) padčas vostrych chvarobaŭ horła, kali jano nabryniaje mocna, abo nabiarecca ŭ im šmat zapalnych bałonaŭ.

d) kali zvonku na šyi źjaŭlajucca narośli, jakija rastučy naciskajuć na dychnicu

e) kali čužoje cieła łučyć u dychnicu.

f) pry ŭdychańni jadavitych hazaŭ.

g) kali hrudnaja kletka budzie prydušana prykł. absunuŭšajusia ziamloju abo ŭ vialikim natoŭpie ludziej.

Uva ŭsich hetych prypadkach treba jaknajchutčej asvabadzić orhany dychańnia i dapuścić śviežaje pavietra. Kali čałaviek dušycca absypaŭšajsia ziamloj, treba napierad hetu ziamlu vykinuć z rotu i ahlanuć ci kości astaliś całymi.

Kali horła nabryniała, treba kab chvory ŭdychivaŭ paru z sałonaje, kipiačonaje vady, abo vady z vapnaju.

Pry atručvańni i zadušańni jadavitymi hazami, treba dać dostup śviežaha pavietra, rabić štučnaje dychańnie, bić hrudzi zmočanymi ŭ chałodnaj vadzie ručnikami.

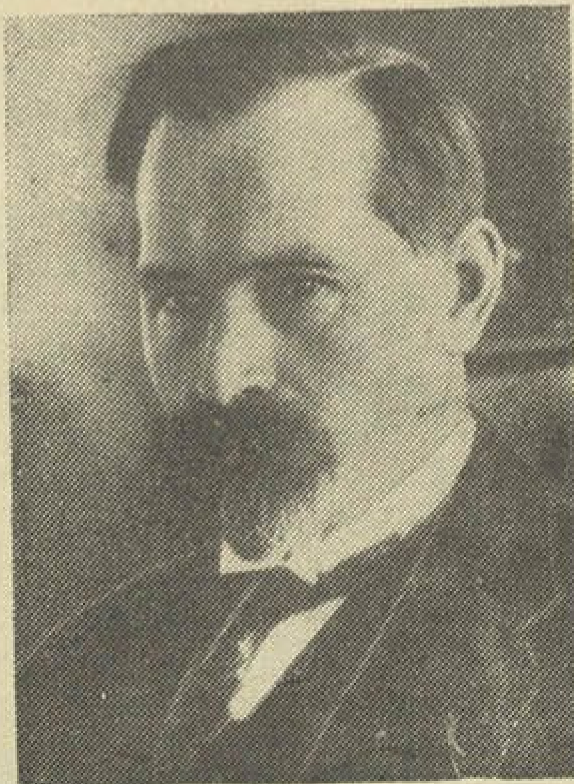
Kali pryčyny zadušeńnia inšyja, prykładam, vostryja, zapalnyja chvaroby horła, (krup, dyfterja) dyk treba kliknuć lekara.

PREZYDENT LITVY ANTANAS SMETONA

14 listapada 1938 h. u Kaŭnasie adbylisia vybary prezydenta Litvy. Narodnyja pradstaŭniki ŭ liku 120 asob badaj adnahałosna, bo 118 hałasami, pry 2 ustrymaŭšychsia, na prezydenta Litoŭskaha Haspadarstva vybrali Antanasa Smetonu, jaki vysoki prezydencki litoŭski pasad zajmaje ŭžo ad 1926 hodu. Sam fakt. što praz taki doŭhi čas, biezpieraryŭna, A. Smetona reprezentuje i kiruje žyćciom litoŭskaha narodu śviedčyć ab tym, što karystajecca jon vialikim narodnym davierram i papularnaściu. Faktyčna prezydent A. Smetona ciesna źviazany z narodam i maje vialikija zasłuhi za svaju niaŭtomnuju pracu dla dabra Litvy. Łučyć jaho z narodam i samo sialanskaje pachodžańnie.

A. Smetona jość synam sialanina, radziŭsia 10.V.1874 h. u Ŭžulenach. Z małych dzion vyjaŭlaŭ jon vialikija zdolnaści i budučy jašče vučniam pačaŭ pracu na litoŭskaj adradženskaj nivie. Pry tym za admovu malicca parasiejsku byŭ jon vykinuty razam sa svaimi 132 kalehami litoŭcami z himnazii. Paśla adnak dabiŭsia jon asabista ŭ Pieciarburzie da ministra aśviety i dastaŭ dazvoł končyć adnu z pieciarburskich himnazijaŭ. Končyŭšy himnaziju, studyjavaŭ prava na universytecie ŭ Pieciarburzie. Pierajechaŭšy paźniej u Vilniu, pracavaŭ u pryvatnym banku, raźvivajučy enerhična sacyjalna kulturnuju, publicystyčnuju, nacyjanalnuju litoŭskuju pracu. Jon vydavaŭ i pisaŭ knižki, artykuły, karespandavaŭ, rabiŭ pierakłady, pracavaŭ u lit. arhanizacyjach, paśviačajučy siabie svajmu narodu. Ahułam napisaŭ jon 1617 tvoraŭ. Revizii, aryšty, ssyłki nia strymlivali i nia źbivali jaho z vybranaha šlachu. Ŭreščie A. Smetona 16.II.1918 h. pieražyŭ vialikuju histaryčnuju chvilinu, budučy staršynioj kanferencyi 264 litoŭcaŭ,

Prezydent A. Smetona.

jakaja abvieściła Litvu Niezaležnym Haspadarstvam. Poŭny viery, enerhii, čerpajučy siły z narodnaje sialanskaje stychii, A. Smetona pracavaŭ dla dabra svajho kraju, a zaniaŭšy prezydencki pasad, umacoŭvaŭ jahonuju dziaržaŭnaść, zavodziačy ład i dabrabyt, jaki padziŭlajuć haspadarstvy daloka bolšyja ad Litvy i bahaciejšyja naturalnymi bahaćciami.

Stojkaść, viernaść, ideovaść i biazupynnaja praca Prezydenta A. Smetony dla dabra svajho narodu, moža być prykładam kožnamu maładomu čałavieku ŭ adnosinach da intaresaŭ svajho kraju.

J. N.

Трагэдыя Жыдоў

Палажэньне Жыдоў ува ўсім бадай сьвеце становіцца штораз цяжэйшае. Безаглядная барацьба, якая адбывалася з Жыдамі ў Намеччыне, апошнім часам прыняла нябывалыя разьмеры.

Жару да гэтага дадаў трагічны выпадак у Парыжы. Там малады Жыд Гэршаль Грыншпан, выгнаны з Нямеччыны, прыгнечаны эміграицкай нядоляй, рашыў востра памсьціць гітлераўскія прасьледы і 7.XI.38 г., дастаўшыся ў нямецкую амбасаду, некулькімі выстраламі сьмяротна раніў сакратара гэтае амбасады фон Рата. Пасьля гэтага Немцы пачалі мсьціцца на Жыдох за сьмерць свайго прадстаўніка ў Францыі. Тэрор і напады прынялі характар масавага пагрому. У самым толькі Бэрліне спалена было 9 сынагогаў. Зьністожаны тысячы жыдоўскіх крамаў, прадпрыемстваў. У жыдоўскіх памешканьнях усюды павыбіваны шыбы. Памешканьні жыдоўскіх арганізацыяў паразьбіваны і ўсё ў іх зьністожана. Тое самае дзеялася ўва ўсіх бадай іншых местах Нямеччыны. У Вене спалена аж 20 сынагогаў. У працягу 10 дзён арыштавана і выслана ў концэнтрацыйныя лагеры 10 тысяч жыдоў. У гэтым агульным грозным мамэнце для Жыдоў паўстала вялікая паніка, з прычыны каторае, як пішуць некаторыя газэты, 400 жыдоў кончылі з сабой самагубствам. Апрача таго нямецкі ўрад налажыў на Жыдоў 1 міліярд марак кантрыбуцыі, якая будзе сьцягнена ад усіх жыдоў, што жывуць у Нямеччыне, і ўведзены цэлы рад агранічэньняў для жыдоў. Так напр. ад 1.I.39 жыд ня будзе мець права ў Нямеччыне кіраваць прадпрыемствамі гаспадарчымі. Ёсьць яшчэ шмат іншых падобных забаронаў. Пры тым немцы масава высяляюць жыдоў у Польшч.

У сьляды Нямеччыны ідзе фашыстаўская Італія. Нядаўна італьянская рада міністраў выдала дэкрэт, які моцна агранічвае правы жыдоў у Італіі. І там адбываюцца вялікія антысэміцкія выступленьні, супроць якіх востра высказаўся Папа Рымскі і каталіцкія газэты.

Палажэньне жыдоў у Палестыне таксама вельмі цяжкае. Ня гледзячы на вострую пацыфікацыю, каторую правялі там англійцы, барацьба між арабамі і жыдамі ня сьціхае. У працягу апошніх 4-х месяцаў у Палестыне было забітых 1359 асоб. Перамога перахіляецца на старану Арабаў, бо Англія ўжо выракаецца пляну падзелу Палестыны на дзьве часьці: жыдоўскую і арабскую, супроць якога востра выступалі арабы, і стараюцца сарганізаваць супольную арабска-жыдоўскую канфэрэнцыю, з мэтаю пагадзіць гэтыя два народы і наладзіць супольнае сужыцьцё. Арабы аднак і на канфэрэнцыю ня хочуць ісьці, пакуль ня будзе стрыманы наплыў жыдоў у Палестыну.

Палажэньне Жыдоў у Палестыне, Італіі, а перад усім у Нямеччыне прымусіла заняцца жыдоўскім пытаньнем Злуч. Штаты Паўночнай Амэрыкі, якія выступілі ў абароне Жыдоў, а таксама іншыя гаспадарствы, як Англію, Голяндыю, Бэльгію. Гэтыя гаспадарствы ў першую чаргу шукаюць абшараў, дзе можна было-б пасяляць жыдоўскіх эмігрантаў, якія ўсьцяж ідуць з Нямеччыны і Італіі. Свабодных аднак абшараў ёсьць вельмі мала, а можна нават сказаць, што зусім няма. Дзеля таго жыдоўская праблема далей знаходзіцца ў тупіку, у які загналі яго фашысты і гітлераўцы, пачынаючы нездаровую расавую барацьбу.

Я—к.

Jašče ab novych hranicach i novych haspadarstvach u Eŭropie

Hranicy siarednia-eŭropejskich haspadarstvaŭ (dziaržavaŭ) uściaž źmianiajucca. Za sioletni hod traščeli i łamalisia jany až try razy. Pieršy raz — pry dałučańni Aŭstryi da Niamieččyny, druhi raz — paśla kanferencyi 4-ch u Miunchenie, kali Niamieččyna zabirała ad Čechasłavakii Sudecki kraj, a Polšč Ślonsk Zaolzanski i treci raz — paśla kanferencyi ŭ Vienie, kali Madziarščyna zabirała ad Słavakii i Karpackaj Ukrainy ziemli, jakija prad tym naležali da Čechasłavackaje Respubliki.

Z usiaho hetaha najbolš skarystała *Niamieččyna*, katoraja niespadziavana razrasłasia. Niamieckaje haspadarstva zajmaje ciapier abšar 583.000 kv. klm., usich-ža žycharoŭ maje 78,7 milijonaŭ i źjaŭlajecca takim čynam najbolšym haspadarstvam Eŭropy paśla SSSR. Ad Čechasłavaččyny Niamieččyna zabrała 28.193 kv. klm., na jakich, pavodle statystyki z 1930 h., žyvie 3.595 000 asob. Abšar hety vielmi bahaty, pramysłovy i duža dobra ŭfortyfikavany, z naturalnaj zaporaj — vialikimi horami i lasami. Niemcy, zabirajučy Sudecki kraj, zdabyli vialikija kapalni buraha vuhla, vialikija fabryki papiery, škła, metalurhii i inšych bahactvaŭ.

Polšč atrymała ad Čechasłavaččyny čatyry paviety, abšar jakich zajmaje 805 kv. klm. Žyvie tam, pavodle českaje statystyki i danych u abmiennych notach českaha i polskaha ŭradaŭ, apublikavanych u polskaj presie, 230.000 asob, z ich—123 000 čechaŭ, 77.000 palakoŭ, kala 20,000 niemcaŭ i kala 11 tysiač roznych inšych nacyjanalnaściaŭ. Paviety hetyja bahatyja roznymi pramysłovymi pradpryjemstvami i fabrykami, jakich ahułam naličajuć 2794. Jošć tam davoli bahatyja kapalni kamiennaha vuhla, u katorych adnak ułožany pieravažna francuski kapitał. Niemcy, choć źjaŭlajucca na henych 4 pavietach, zvanych Zaolziem, abo Slonskam Zaolzianskim, małoju nacyjanalnuju mienšaściu, adnak, jak piša „Rabotnik", padyjmajuć hołas. Zvaročvajučy na heta ŭvahu, a taksama na ŭsiu ahitacyju hitleraŭcaŭ, „Rabotnik" zaklikaje da pilnaha sačeńnia niamieckich ruchaŭ u Polščy, pryjmajučych što-raz bolš arhanizavanyja hitleraŭskija formy, padobna jak było kaliś u Sudetach i jak jošć ciapier u Alzacyi (ŭ Francyi).

Madziarščyna atrymała z abšaru dasiulešniaje Čechasłavackaje respubliki 12,400 kv. klm. z 1064000 žycharoŭ. Adyjšło da jaje najbolš ziemlaŭ etnahrafična ukrainskich z najvialikšymi miestami Karpackaje Ukrainy: Užhorad, Mukačeŭ i badaj usimi čyhunačnymi šlachami.

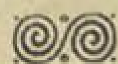
Pavodle apošnich padličeńniaŭ Čechasłavakija ahułam straciła 38 tysiač kv. klm. Da 1938 h. Čechasłavakija zajmała abšar 140,498 kv. klm. i mieła 14,729,536 žycharoŭ. Ciapier-ža Čechija, Słavakija i Karpackaja Ukraina razam zajmajuć abšar kala 102 tysiač kv. klm. z 10-ma milijonami žycharaŭ.

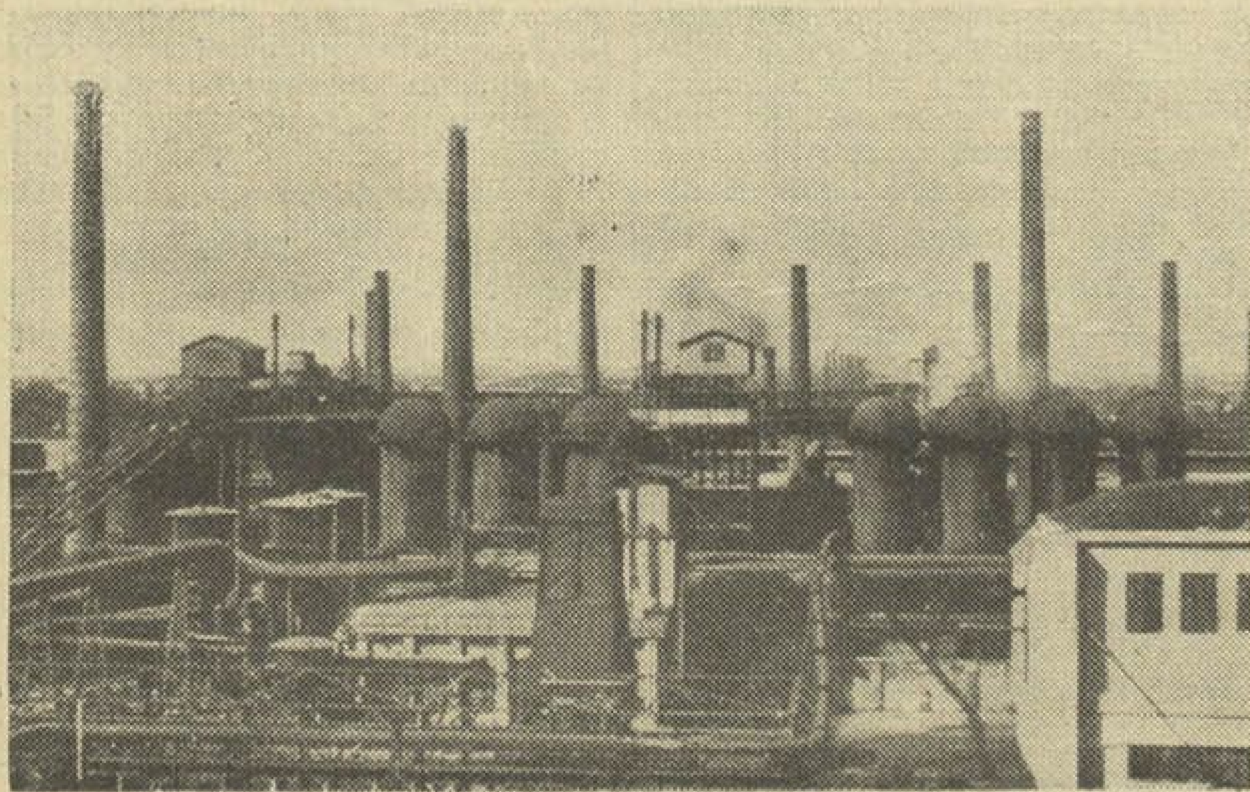
Čechija ahułam maje ciapier usiaho nasielnictva kala 7 milijonaŭ asob. Abšar jaje zajmaje kala 50 tysiač kv. klm. Nia hledziačy na vialikija straty, Čechi majuć jašče šmat naturalnych bahaćciaŭ, jak kapalni vuhla, žaleznaje rudy, šmat roznych fabrykaŭ, vialikija fabryki aružža, amunicyi i mašynaŭ. Treba adnak skazać, što ŭsie českija vajennyja fabryki znachodziacca niedaloka niamieckaje hranicy i mohuć być u razie vajny z zahranicy abstrelivanyja. Sama stalica Čechii Praha znachodzicca 30 klm. ad niamieckaje hranicy. Tak što Čechii ciapier z Niemcami było-b vielmi ciažka vajavać. Ale Čechi ciapier nie na heta zvaročvajuć uvahu, nie na toje kab mahčy vajavać, ale, jak kažuć česki premjer hien. Syrovy, kab vypiaredžvać inšyja narody ŭ naładžańni dabrabytu, dy ŭ pracy kulturnaj. českija-ž palityki imknucca pierad usim naładzić dobrasusiedzkija adnosiny z Niamieččynaj.

Słavakija, paśla kanferencyi ŭ Vienie i paśla adychodu častki jaje ziamiel da Madziarščyny, zajmaje abšar 38,601 kv. klm. Nasielnictva maje 2,416,856 asob, z hetaha — 2,002,143 słavakaŭ, 66,368 madziaraŭ, 138,564 niemcaŭ, 89,093 ukraincaŭ 39,360 žydoŭ i inš.

Karpackaja Ukraina zajmaje ciapier 11,028 kv. klm. Ahulny lik nasielnictva 543,748, z čaho — 430,181 ukraincaŭ, 22,791 madziaraŭ, 53,832 žydoŭ, 8,341 niemcaŭ, 12,000 rumynaŭ, 16,714 słavakaŭ i čechaŭ. Pałažeńnie Karpackaje Ukrainy davoli ciažkaje, asabliva dziela taho, što madziary padsyłajuć tudy svaich ahitataraŭ, katoryja starajucca vyklikać roznyja zabureńni škiravanyja suproć ukraincaŭ. Z druhoj starany ŭ Polščy znajšłasia ŭžo hrupa publicystaŭ, jakija ŭ presie i na sabrańniach zaklikajuć da likvidacyi Karpackaj Ukrainy. Kidajuć navat klič, kab polskaje vojska pajšło na Karpackuju Ukrainu i pamahło zaniać jaje Madziaram. Takim čynam publicysty henyja namahajucca źnistožyć pačatak ukrainskaje dziaržaŭnaści i dabicca supolnaje polska-madziarskaje hranicy, katoraja mahła-b ustrymlivać pachod Niamieččyny na ŭschod i razrost jaje siły. Ale hranicy Karpackaje Ukrainy hvarantujuć Niamieččyna i Italija. Viedajem-ža, što Niemcy ciapier nihdzie nia ŭstupajuć, nia ŭstupiać chiba i tut, tymbolš, što plany ich na ŭschodzie vielmi vialikija (ab ich my napišam u nastupnym numary). Staranu Karpackaje Ukrainy trymajuć pravy kožnaha narodu da samastojnaha žyćcia, klič samaaznačeńnia narodaŭ, dy najhałaŭniejšaje — vola i imknieńnie da niezaležnaści samych Karpackich Ukraincaŭ.

Z. B.

Vid adnaje z pramysłovych českich m iaścin.

Zbiełaruskaha žyćcia

Biełarusy i vybary ŭ samaŭrady. U suviazi z vybarami ŭ terytoryjalny samaŭrad u našym Kraju, 20.XI.38 adbyłosia pasiedžańnie Prezydyjmu C. K. Bieł. Narodnaha Abjednańnia na jakim pastanoŭlena vydać u spravie vybaraŭ u samaŭrad adpaviedny Kamunikat BNA № 9, jaki užo vyjšaŭ z druku i raspaŭsiudžvajecca. Vydaviectva-ž „Chr. Dumka“ vydała brašuru p. n. „Выбарная ардынацыя ў самаўрад“, apracavanuju red. J. Paźniakom. U brašury hetaj źmieščana tak-ža pradmova red. J. Najdziuka ab značeńni samaŭradu dla biełarusaŭ. Karysnuju hetuju brašurku dałučajem da hetaha numaru „Šlachu Moładzi,“ jak biaspłatny dadatak dla našych čytačoŭ.

Kanfiskata „Chryścijanskaje Dumki.“ 19 XI 38 Vilenskaje Haradzkoje Starastva skanfiskavała Nr 32 (180) biełaruskaha časapisu „Chryścijanskaja Dumka.“

Referat u Bieł. Navukovym T—vie. 13.XI 38 ŭ Bieł. Navukovym Tavarystvie ŭ Vilni hram. S. Paŭlovič pračytaŭ referat ab historyi chryścijanstva na Biełarusi. 20.XI tam-ža adbyłasia cikavaja dyskusija nad henym referatam.

Śviatkavańnie chrostu Biełarusi ŭ Vil. Bieł. Himnazii. 10.XI. siol. hodu ŭ dzień św. Afrasinii — Apostałki Biełarusi — Vilenskaja Biełaruskaja Himnazija śviatkavała 950-hodździe chrostu Biełarusi. A hadz. 10-taj u Piatnickaj Carkvie adbyłosia ŭračystaje nabaženstva, na jakim byli vučni i vučyciali himnazii, a paśla ŭ zali himnazii była naładžanaja adpaviednaja akademija.

Z žyćcia i dziejnaści biełaruskich studentaŭ. — 19.XI.38 u Biełaruskim Studenckim Sajuzie ŭ Vilni adbyŭsia cikavy dyskusyjny viečar na temu: „Biełaruski studencki časapis.“ Ustupnaje słova havaryŭ stud. J. Jaroška. —20.XI.38 adbyŭsia inaŭhuracyjny viečar u Tavarystvie Pryjacielaŭ Biełarusaviedy pry Vilenskim Universytecie. Referat čytaŭ dr. J. Stankievič ab historyi bieł. jazyka.

Viečar ab litoŭskaj litaratury ŭ biełarusaŭ. Dziela bližejšaha supolnaha biełaruska - litoŭskaha paznańnia, 27-ha h. m. Bieł. Stud. Sajuz ładzić viečar pryśviačany litoŭskaj litaratury. Referat pračytaje lit. paetka Ona Miuciute. Viečar adbudziecca ŭ VI zali hałoŭnaha budynku Vilenskaha Universytetu. Pačatak a hadz. 17-taj.

Z dziejnaści Biełaruskaha Kulturnaha Tavarystva ŭ Litvie. Biełaruski Narodny Teatr sarhanizavany Bieł. Kulturnym T-vam u Litvie sioleta letam i vosieńniu abjechaŭ cely rad miascovaściaŭ u Litvie, dzie žyvuć i biełarusy, niasučy im sa sceny žyvoje biełaruskaje słova. Staŭleny byli pieravažna takija pjesy: „Modny Šlachciuk“ — K. Kahanca, „Pasłaniec“ — L. Rodzieviča, „Zaika“ — Čuženina i lit. pjesa „Perkuno artistaj.“ Pradstaŭleńni adbylisia: 17.VII u Užusclach, 24.VII — u Davałhovičach, 31.VII — u Jeŭi, 4.IX—u Šyrvintach, 12.IX—iznoŭ u Užosolach, 18.IX—druhi raz u Davałhovičach, 20.IX — u Jonavie. Uva ŭsich miascoch pradstaŭniki biełaruskaha hramadzianstva spatykali svoj biełaruski teatr vielmi ŭračysta z pramovami, abdzialajučy artystaŭ za ichnija starańni i pryhožuju ihru burnymi vopleskami. 4.IX u Šyrvintach na pryvitańnie hram. Usoviča adkazvaŭ staršynia Bieł. Kult. T-va hram. Jakaviuk, infarmujučy prysutnych ab metach i dziejnaści T— va.

12 XI Biełaruski Narodny Teatr ładziŭ biełaruskaje pradstaŭleńnie ŭ Koŭnie. Stavili pjesy: „Amerykanski duel“ i „Vylečyli.“

Пісьмо ў Рэдакцыю

Вельмі Паважаны Грам. Рэдактар!

Не адмоўцеся зьмясьціць у сваім часапісе наступнае:

У нумары 2(15) часапісу „Калосься“ надрукаваны мой інфармацыйны артыкул аб грузінскім паэце Шота Руставелі і ягонай паэме „Віцязь у тыгравай скуры“. У гэтым артыкуле аказалася нястача, аб якой будзе ніжэй.

Аб гэтай нястачы артыкулу і маім намеры падаць у часапісе „Калосьсе“ адпаведнае выясьненьне была ў сваім часе гутарка з адным з супрацоўнікаў „Калосься“, сябрам рэдакцыі „Беларускага Фронту“; у гэтай гутарцы назваў тады яму я літаратуру, з якой карыстаў пры пісаньні свайго артыкулу аб Шота Руставелі.

Тымчасам незадоўга пасьля гэтага ў нумары 11-ым „Бел. Фронту“ з дня 7-га лістапада знаходжу алярмуючы, аблічаны на эфэкт, злосны, накіраваны супроць мяне, як рэдактара „Калосься“, з намерам скампрамітаваць мяне ў вачах чытача і грамадзянства, аграмадны, бо займаючы 6-ю часьць нумару, артыкул пад іронічным загалоўкам „Аб „пазыках“ і аб дзевяцігадовым паэце ў „Калосьсі“. Аўтар ягоны нехта „Кніжнік“, із стараннасьцю годнай лепшай справы, з гістэрыяй і злосьцю вініць мяне ў наступных „трагі-комічных“ (яго словы) фактах: 1) што я свой артыкул улажыў з „пазыкаў“ з чужога матарыялу, 2) што я ў артыкуле фальшыва азначыў юбілей — замест 750 гадаўшчыны зьяўленьня паэмы Шота Руставелі падаў юбілей 750-ых угодкаў ад дня нараджэньня Шота Руставелі і 3) што артыкул у часе яго надрукаваньня быў не актуальны.

Вось-жа, не чакаючы, пакуль зьявіцца адпаведнае выясьненьне ў „Калосьсі“, падаю да публічнага ведама наступнае:

1) Прызнаю, што на мінус трэба залічыць майго артыкулу тое, што праз недагляд не пададзена ў ім літаратура, з якой карыстаў я падчас яго пісаньня.

2) Справа-ж даты і характару юбілею, канкрэтна — ці будзе гэта 750 гадаўшчына ад дня нарадзін Руставелі ці 750 гадаўшчына паяўленьня паэмы, агулам кажучы, ёсьць справай умоўнай. Няма(!) точных гістарычных дадзеных адносна нарадзін паэта і паяўленьня паэмы. Паводле-ж літаратуры, якую я скарыстаў пры пісаньні артыкулу, апрача артыкулу д-ра Пачовськага, у якім гэтая справа нявыразна прадстаўляецца, **у 1937 годзе прыпадалі 750-ыя ўгодкі нарадзін Руставелі, а не паяўленьня паэмы.** Вось гэтая літаратура: „Літаратура і Мастацтва“ № 69, з дня 24.XII.37 г., „Полымя Рэвалюцыі“ № 12, 1937, — артыкулы праф. Ал. Барамідзе, Д. Джанелідзе — і інш. сав. бел. друк з 1937 г., а так-жа артыкул д-ра В. Пачовськага — „Дзвоні“ № 1 – 2, 1938.

3) Звычайнай дэмагогічнай зачэпкай зьяўляецца так-жа закід аўтара з „Б. Ф.“ адносна неактуальнасьці майго артыкулу — быццам ён зьявіўся з „гадавым апазьненьнем!“ Ня буду на яго адказываць. Зазначу толькі, што ў Беларусаў, з прычын тэхнічных і іншых розных об'ектыўных мамэнтаў амаль ніводзін юбілей не адзначаецца ў акуратным, точным тэрміне.

Дык вось, як выглядаюць „трагікомічныя“ факты ў маім артыкуле. Ёсьць яны на здаровы розум, для людзей з культурай і грамадзкай этыкай нічуць ані „трагічныя“, ані „камічныя“. Хутчэй трагічна з тым, хто сьведамага сваіх недахопаў, выкарыстоўваючы яго давер, публічна судзіць...

Праўда, здаровая крытыка ёсьць вельмі важным і пажаданым фактарам. Але-ж на гэта ёсьць адпаведная форма, спосаб, чаго, нажаль, няма ў „Б. Фр.“, у якім сапраўды-ж у гэтым сэнсе пануюць нездаровыя адносіны. Калі прымем пад увагу, што „Б. Ф.“ у сваім часе безпадстаўна напаў на грам. А. Луцкевіча, злосна чапляўся да кс. Ад. Станкевіча, за паданьне ў ягоным артыкуле аб Забэйдзе-Суміцкім („Калосьсе“ № 1—14) цытаты ў расейскай мове з кітайскай харбінскай газэты „Гун-бао“, якая друкуецца ў двух мовах — кітайскай і расейскай, аб чым „Бел. Фр.“ ня ведаў, калі прымем пад увагу іншыя злосныя і някультурныя выпады „Б. Ф.“ супроць гэтага-ж беларускага дзеяча, а таксама безпадстаўныя і ілжывыя выпады таго-ж „Б. Ф.“ супроць часапісу „Шляху Моладзі“, ну й апошнія, — у разрэз з агульналюдзкай этыкай, — супроць заслужанага беларускага дзеяча — пасьля яго сьмерці! — др. Б. Туронка, які ня можа ўжо бараніцца, і ўрэшце калі пры-

Kolki jość samachodaŭ na śviecie. Za minuły hod zroblena i puščana ŭ śviet 6,350,000 samachodaŭ (aŭtamabilaŭ). U ciapierašnim-ža časie na ŭsim śviecie jość u ŭžyvańni 42,477,000 samachodaŭ. Najbolš samachodaŭ majuć Zł. Št. Paŭnč.Ameryki, paśla Anhlija, Niamieččyna i Francyja.

Matacykłaŭ (mancykletaŭ) na ŭsim śviecie jość 3 z pałovaj miljony. Najbolš ich maje Niamieččyna—(1,500.000), paśla Anhlija (500,000), Ameryka i inš.

„Barjera śmierci.“ Anhlijskija inžyniery vydumali h. zv. „barjeru śmierci,“ praz katoruju ŭ časie vajny nia zmoža prajści nijakaje armija i nie prabje jaje nijakaje aruža.

Rekord anhlijskich bambavozaŭ. 2 anhlijskija bamboŭcy biazspynku pralacieli 11,530 klm. Dasiul najdalej latali savieckija bamboŭcy, katoryja biez pierarыvu pieralatali 10,120 klm.

Piechaciniec—rekardzist. Francuski piechaciniec specyjalist u chadni Cornet prajšoŭ 30 klm. za 2 hadziny, 34 minuty i 16 chvilin. U hety samy dzień tojža piechaciniec 40 klm. prajšoŭ za čas 3:36:49,8 hadzin, 50 klm.— 4:38:13,8 hadz.

Najmałodšaja dyplamatka. U Paryž pryjechała novaja ambasadarka Kitaju Lucy-Tan. Maje jana ŭsiaho 22 hady. Maładaja hetaja kitajka vyznačajecca adnak vialikimi zdolnaściami i budzie šukać pomačy dla svaje baćkaŭščyny ŭ Francyi, Anhlii, Belhii, Halandyi, Švajcaryi i Amerycy. Lucy Ton jość vielmi zdolnaj i pryhožaj.

Na dapamahovy fond biełaruskaj moładzi pry „Šl. Mł.“

achviaravali:

J. Popka 1 zł., J. Pituška 0.50, R.Žyvaleŭski 0.50. Usim achviaradaŭcam ščyra dziakujem. **Red. Kal. „Šlachu Moładzi“.**

мем пад увагу выпады „Бел. Фр.“ супроць мяне, то сапраўды-ж можна набраць перакананьня, што рэдакцыя „Б. Ф.“ хварэе на нейкую манію кусаньня людзей, хварэе на антыграмадзкую немач, ад якой ад душы жадаю яму вылячыцца!...

Я. Шутовіч

Рэдактар „Калосься“.

Вільня, 15 лістапада 1938 г.

— У **Польшчы** закончаны ўжо выбары ў Сойм і Сэнат. Новы парлямант у жыцьцё здаецца нічога новага не ўнясе, што радыкальна зьмяніла-б нутраное палітычнае палажэньне, бо як у Сойме, так і ў Сэнаце большасьць становяць прыхільнікі сучаснага ўраду, каторы ахвоты да якіх небудзь радыкальных зьменаў не выяўляе. — 28.XI.1938 г. уходзіць у Польшчы ў сілу новы прэсавы закон, каторы перад усім нясе публіцыстым і рэдактарам вострыя кары за прэсавыя праступкі. Закон гэты моцна крытыкуе ўся апазыцыйная прэса.

— **Літоўскі** міністр загранічных спраў Лозарайтіс, у выданай прадстаўніком прэсы заяве сказаў, што Літва з усімі сваімі суседзямі, а так-жа і з Польшчай хоча жыць у прыяцельскіх адносінах.

— У **СССР** Сталін памілаваў ведамага савецкага публіцыста Радка, ня так даўна засуджанага на доўгасрочны вастрог за троцкізм. Троцкі Радка называе правакатарам і прадказвае, што найдалей у працягу 8-мі месяцаў у СССР адбудзецца пераварот.

— У **Францыі** з прычыны вялікіх выдаткаў на збраеньне ў дзяржаўным бюджэце ўсьцяж паўстае дэфіцыт. Дзеля таго міністр скарбу Рэйно пастанавіў лячыць дзяржаўную гаспадарку і выдаў цэлы рад новых законаў, якія ўводзяць новыя падаткі і ашчаднасьці ў выдатках на адміністрацыю. Рэформа мін. Рэйно асабліва не падабаецца камуністам і сацыялістам, каторыя агітуюць ужо супроць ураду Даляд'е. У сувязі з гэтым ходзяць чуткі, што партыя радыкалаў, сябрам якой ёсьць прэмер Даляд'е, думае навязаць супрацоўніцтва з францускай правіцай.

— **Нямеччына** што-раз мацней дамагаецца калёніяў. Пайшлі слухі, што **Англія** гатова задаволіць дамаганьні Нямеччыны, аддаючы ёй францускія калёніі. Пасьля гэтага францускі міністр загр. спраў Бонэ ўрадава заявіў, што і мовы ня можа быць аб пераданьні якіх-небудзь францускіх калёніяў Нямеччыне. Ня гледзячы на такія выступленьні, Нямеччына і Францыя ў хуткім часе маюць падпісаць супольную дэклярацыю аб прыяцельскіх адносінах.

— 23 і 24 лістапада былі ў **Парыжы ангельскія** прэм'ер і міністр загранічных спраў, якія супольна з францускімі палітыкамі абгаворвалі сучаснае палітычнае палажэньне.

— 10.XI.1938 г. памёр прэзыдэнт **Турэччыны** Кэмаль Паша Ататюрк, які зрэфармаваў бадай усё жыцьцё туркаў з усходняазіяцкага на сучасна-эўрапэйскае. Новым прэзыдэнтам выбраны найбліжэйшы супрацоўнік Кэмаль Ататюрка, Ісмэт Іноню.

—**У Злучаных Штатах Паўнае Амэрыкі** нядаўна адбыліся выбары ў парлямант. Большасьць мандатаў здабылі дэмакраты — староньнікі сучаснага прэзыдэнта Рузвэльта. У параўнаньні аднак з папярэднімі выбарамі дэмакраты, хоць здабылі цяпер большасьць, аднак шмат мандатаў страцілі на карысьць рэспубліканскае партыі.

—18.XI **Латвія** ўрачыста сьвяткавала 20-я ўгодкі свае незалежнасьці.

— У **Гішпаніі** фашысты пад асабістым кіраўніцтвам ген. Франко адваявалі адабраныя ўрадавымі вайскамі ад фашыстаў абшары над р. Эбро. У Барцэлёне ўзарвалася вялікая фабрыка амуніцыі. Пры тым зьгінула 400 работнікаў. Ня гледзячы на ўсё гэта далейшы наступ фашыстаў стрыманы.

— На **Далёкім Усходзе** на фронце каля м. Кантон кітайцам у многіх мясцох удалося змусіць японцаў да адступленьня. Цяпер галоўныя баі йдуць у правінцыі Шансі.

— На **Балканах** адбываецца вялікае змаганьне ўплываў нямецкіх з францускімі і ангельскімі. У Лёндан езьдзілі ўжо кароль **Баўгарыі, кароль Грэцыі, кароль Румыніі** і хутка паедзе **югаслявінскі** рэгент князь Павал. Усе яны езьдзяць па грошы і пазыкі для патрэбы сваіх краінаў. Гэтымі грашмі і пазыкамі затрымлівае Англія наступ Нямеччыны. **Францыя** выслала ў балканскія гаспадарствы спэцыяльную дэлегацыю, якая на месцы мае дасьледзіць палажэньне, каб лепш там змагацца з нямецкімі ўплывамі.

jn.

У самаўрад трэба выбіраць людзей чэсных і стойкіх.

Воўпа, Горадзенскі пав. У некаторых мясцох ужо адбываюцца выбары ў самаўрад, а ў іншых яшчэ толькі назначаны і адбудуцца аж каля Каляд. Самаўрад сапраўды адыйгрывае, ці лепш сказаць, — можа адыйграць у жыцьці вёскі вялікую роль, але тады, калі ў ім будуць працаваць адпаведныя людзі. Мы ведаем, што часта нават даручэньне газэты залежыць ад таго, які ў вёсцы солтыс, а што гаварыць аб іншых важнейшых справах, на якія самаўрад мае вялікі ўплыў і якія рашае. Дзеля таго ў рады грамадзкія, на солтысаў, ды ў рады валасныя і на войтаў трэба выбіраць перад усім людзей чэсных, мясцовых, разьвітых і стойкіх беларусаў, каторыя ня гнаціся-б за чужым, але пільнавалі-б свайго і належна выконвалі-б свае абавязкі на агульную карысьць і дзеля дабра вёскі. *Малады самаўрадавец.*

Skandał — kooperatyva pryčyniajecca da pašyreńnia pjanstva.

Staryja Haby, Pastaŭski pav. Dva hady tamu paŭstała ŭ nas kooperatyva. Ciažkaja była praca sabirać siabroŭ i tłumačyć im, jakuju možna mieć karyść z kooperatyvy, ale pamału zapisałasia ŭ jaje až 106 čałaviek — siabroŭ, z hadavymi pajami pa 5 zł. Praca jšła nienajhorš, ale nia doŭha, bo voś niekamu streliła ŭ hałavu dumka pradavać u kooperatyvie harełku. I pačali heta rabić. Ciapier-ža sprava vyhladaje vielmi sumna. Kala kooperatyvy zaŭsiody poŭna pjanych i pjanstva ahułam, jak nikoli, pašyrajecca. Niekatoryja prapivajuć vialikija sumy i apošnija hrašaki, a paśla byvajuć dramatyčnyja sceny. Usio heta vyhladaje prosta skandalična. Kooperatyva zamiest uzbahačvać ludziej—rujnuje ich. Dziela hetaha publična zaklikaju kiraŭnikoŭ kooperatyvy adumacca i vykinuć z kooperatyvy niaščasnuju haru. A my, hramadzianie vioski Staryja Haby, siabry kooperatyvy, na ahulnym sabrańni ŭsie jak adzin musim zapratestavać suproć pjanstva ŭ kooperatyvie i pradavańnia ŭ joj harełki. Zamiest harełki treba, kab kooperatyva nabyła i pradavała ŭsie patrebnyja ŭ haspadarcy tavary dy biełaruskija knižki j hazety. Adnačasna kooperatyva pavinna pravodzić siarod nasielnictva prapahandu ćviarozaści i aščadnaści.

Siabra kooperatyvy.

Культурная праца замерла.

Дзятлава, Навагрaдзкі пав. Культурная беларуская праца ў нашай ваколіцы, нажаль, замёрла, не дзеля таго, што няма каму яе праводзіць, а дзеля таго, што настаў няспрыяючы час. З арганізацыяў найбольш пашырана ў нас „Млода Польска", каторая ўсялякімі спосабамі стараецца прыцягваць да сябе сяброў і заклікае людзей да праціўжыдоўскага настаўленьня. Але ўплывы гэтае арганізацыі слабыя.

Жыцьцё сялян шэрае, бяспрасьветнае, як шэрыя і абросшыя мохам іхнія ўпаўшыя ў зямлю будынкі. Палажэньне матарыяльнае цяжкае, прытым адчуваецца вялікі недастатак апалу—дроў.

Ня гледзячы на цяжкае палажэньне, дух беларускі ў народзе не заміраае і ўсе стойка трымаюцца свайго, верачы, што жыцьцё папраўіцца.

Н. Жальба.

Паштовая скрынка

Н. Жальбе: З прысланых матарыялаў пачынаем адразу карыстаць і просім пісаць часьцей.

П. Граніту: Два вершы: „Восень" і „Да моладзі" надрукуем, а трэці слабы. Ані пісьма, ані твораў у м-цы верасьні ад Вас не атрымалі. Больш друкаваць ня можам з прычыны нястачы месца. Проза патрабуе гладчэйшай апрацоўкі.

С. Як—ку ў Літве: З атрыманых матарыялаў ахвотна карыстаем і просім прысылаць часьцей.

С. Хмары: Артыкул „Падаць руку" ўважаем рызыкоўным і ня ведама ці будзе ён карысным, дзеля таго, пакуль-што з друкам яго ўстрымаемся. Запасу вершаў Вашых ня маем.

Я. Бунтару: Верш „Уставай, выхадзі" ня пройдзе праз цэнзуру. Рэшту папраўіўшы ахвотна надрукуем. Пісаць радзім, бо здольнасьці да пяра маеце. За мілае прывітаньне шчырая падзяка.

Андрэю Сучку: Здольнасьці маеце, толькі старайцеся іх лепш разьвіваць, чытаючы бел. клясыкаў. Пішучы вершы старайцеся іх лепш апрацоўваць як па думцы, так у рыфмаваньні і разьмеры, бо ў прысланых вершах гэта моцна кульгае. На раней прысланыя творы, у сваім часе быў Вам адказ. З апошніх вершаў папраўіўшы адзін друкуем.

Максіму Загары: Вершы слабыя і да друку не падходзяць. Просім пісаць карэспандэнцыі з жыцьця моладзі ў Вашай старонцы.

Марачанскі: Карэспандэнцыі ахвотна надрукуем, толькі нажаль змушаны будзем з прычын цэнзуральных скарочваць іх. Іншыя просьбы споўнім.

М. Вольнаму ў Латвіі: Часапісаў нажаль не атрымалі. Калі можаце зрабіць гэта паўторна, дык вышліце закрытай пачкай. За верш Я. Н. шчырая падзяка. З часапісаў і кніжак, што будзем магчы, вышлем.

M. Stalu: Toje, što Vy nam prysłali, heta nia vieršy, a proza i słabaja — da druku nie padchodzić. Dobra było-b, kab pisali Vy nam karespandencyi z svaje staronki. Radzim pry tym bolš čytać, a tady i pisać budzie lahčej.

A. Šabł.: Drukujem i prosim nie zabyvać na dalej.

J. Pit.: Karespandencyi nia možam nadrukavać, bo budzie jana skanfiskavanaj, Apisańnie žyćcia, kali nia budzie padpadać pad kanfiskatu, možna budzie nadrukavać. Za padtrymańnie ščyraja padziaka. Pryvitańnie!

Я. Попцы: Артыкул надрукуем. Матарыялы аб мясцовасьці, якую апісваеце, у Музэі думаем што ёсьць, калі-б аднак і Вы што мелі, то радзім гэта пераслаць у Вільню. „Шлях Моладзі" і кніжкі вышлем. За ахвяры дзякуем.

М. Літвіну: Добра што прыпомнілі. Цяпер напэўна вышлем.

А. Пыт.: У гімназіі кажуць, што не атрымалі Вашага пісьма. Аб прадажы календароў добра думаеце і выпісвайце іх з кнігарні „Пагоня"—Вільня, Завальная 1.

„Шлях Моладзі" рэдагуе Рэдакцыйная Калегія. Друкуецца ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні (Завальная 1-2) коштам працы: Я. Багдановіча, Я. Найдзюка і А. Шутовіча.

Адрыс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца № 1—2 (Wilno, Zawalna 1—2).

„ШЛЯХ МОЛАДЗІ" выходзіць два разы ў месяц: 5 і 25. Падпіска на год 2 зл. і 50 гр., на паўгода 1 зл. 50 гр., на 3 мес.—75 гр. Цана аднаго экзэмпляра 15 грошаў. — Заграніцу ўдвая даражэй. — Нумар канта чэкі „przekazu rozrachunkowego" 59.

Выдавец: „БЕЛПРЭС". Рэдактар: Я. НАЙДЗЮК.